

**MUSIIKIN LUOVA TUOTTAMINEN
PERUSKOULUSSA**

Henry Lightfoot

Kandidaatintutkielma

Musiikkikasvatus

Musiikin, taiteen ja kulttuurin
tutkimuksen laitos

Kevätlukukausi 2019

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta - Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos - Department Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä - Author Henry Lightfoot	
Työn nimi - Title Musiikin luova tuottaminen peruskoulussa	
Oppiaine - Subject Musiikkikasvatus	Työn laji - Level Kandidaatintutkielma
Aika - Month and year Kevätlukukausi 2019	Sivumäärä - Number of pages 27
Tiivistelmä - Abstract <p>Tutkin kandidaatintutkielmassani musiikin luovaa tuottamista ja sen esiintymistä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tutkielmani avulla kartoitan musiikin luovan tuottamisen eri muotoja ja toteutustapoja. Vaikka tällä hetkellä voimassa olevissa vuoden 2014 peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa edellytetään musiikin luovan tuottamisen toteuttamista osana musiikin opetusta, on sen rooli vähäinen verrattuna muuhun musiikin tunneilla tapahtuvaan toimintaan. Musiikin opettajien vähemmistö toteuttaa musiikin luovan tuottamisen menetelmiä säännöllisesti opetuksessaan. Myös musiikkikasvatusta opettavien yliopistojen opetussuunnitelmissa on luovan tuottamisen pedagogiikkaan liittyviä kursseja vain vähän.</p> <p>Käsittelen kandidaatintutkielmassani luovuuden, säveltämisen ja improvisaation määritelmiä sekä musiikin luovan tuottamisen haasteita ja tavoitteita. Aiemman tutkimuksen perusteella musiikin luova tuottaminen voi lisätä oppilaiden osallisuutta sekä tarjota heille itseilmaisun kanavia. Siitä huolimatta musiikin opetus tuntuu keskittyvän reproduktiivisten eli jo olemassa olevien musiikillisten tuotosten esittämiseen.</p> <p>Musiikin luova tuottaminen on mainittu vuoden 2014 peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa jokaisella vuosiluokalla, joskin eri vuosiluokilla on hyödynnetty lähes identtisiä virkkeitä kuvaamaan luovan tuottamisen roolia musiikin opetuksessa. Mitään täsmällisempiä ohjeita musiikin luovaan tuottamiseen ei anneta. Arviointia käsittelevissä osuuksissa musiikin luovaa tuottamista käsitellään vaihtelevasti ja arviointikriteerit ovat suurpiirteisiä. Musiikin luovaa tuottamista käsittelevää tutkimusta tarvitaan enemmän, jotta sen rooli voisi kasvaa kentälläkin.</p>	
Asiasanat - Keywords musiikin luova tuottaminen, luovuus, säveltäminen, musiikkikasvatus, opetussuunnitelma	
Säilytyspaikka - Depository Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja - Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO.....	3
1 JOHDANTO.....	4
2 MUSIIKIN LUOVA TUOTTAMINEN.....	6
2.1 Luovuus ja musiikki.....	6
2.2 Säveltäminen.....	7
2.3 Improvisointi.....	9
3 NÄKÖKULMIA MUSIIKIN LUOVAN TUOTTAMISEN PEDAGOGIIKKAAN.....	12
3.1 Musiikin luovan tuottamisen haasteita ja tavoitteita.....	12
3.2 Oppilaan oma luova tuottaminen osana osallistavaa kasvatusta.....	14
3.3 Musiikin luovan tuottamisen arviointi.....	15
4 MUSIIKIN LUOVA TUOTTAMINEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA.....	17
4.1 Katsaus aiempiin opetussuunnitelmiin.....	17
4.2 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.....	19
5 POHDINTA.....	22
LÄHTEET.....	25

1 JOHDANTO

Vierailin marraskuussa 2016 Suomen musiikkikasvatusseura FiSME ry:n järjestämässä Uudistuva musiikkikasvatus, toimijuus ja tasa-arvo -seminaarissa. Seminaarissa käsiteltiin tämänhetkistä musiikkikasvatuksen tutkimustyötä, ja se huipentui paneelikeskusteluun säveltämisen pedagogiikasta. Paneelissa istuivat muiden muassa Heidi Partti ja Anu Ahola, jotka olivat vastikään julkaisseet kirjan *Säveltäjyyden jäljillä* (2016). He esittivät väitteen, jonka mukaan suomalaisilla musiikkitunneilla on jo useamman vuosikymmenen ajan laulettu, soitettu ja kuunneltu musiikkia monipuolisesti, mutta vaikka musiikin luova tuottaminen on sisältynyt opetussuunnitelmiin jo pidemmän aikaa, sille ei ole kuitenkaan annettu sijaa (Partti & Ahola 2016, 9). Mieleeni painui paneelissa esitetty vertauskuva musiikin ja kuvataiteen oppiaineiden erosta. Kun kuvataiteen tunnilla oppilas luo jatkuvasti omaa ja uutta, musiikin tunneilla esitetään ja kuunnellaan useimmiten jonkun toisen jo luomaa musiikkia. On sanottu, että musiikin säveltäminen vaatii musiikkiteoreettista ymmärrystä, mutta yhtä lailla voisimme äskeiseen kuvataidevertaukseen peilaten kysyä, tarvitseeko lapsen valmistautua 10 vuotta piirtääkseen ensimmäisen kuvansa. Suomalaisella musiikkikasvatuksella on pitkät perinteet laulamissa sekä laulamisen ja soittamisen opettamisessa – ei niinkään uuden musiikin luomisessa.

Musiikin luovat menetelmät tuntuvat olevan kasvava trendi musiikkikasvatuksen kentällä. Silti liki puolet yhdeksännen luokan oppilaista ei koe osallistuneensa lainkaan luovaan toimintaan peruskoulun musiikin tunneilla (Juntunen 2011, 54). Yhdeksännen luokan oppilaiden kokemus saamastaan musiikin opetuksesta tukee edellä mainittua väittämää siitä, että musiikkikasvatuksemme ei ole tunnettu kulttuurisesta produktiivisuudestaan.

Kandidaatintutkielmani käsittelee musiikin luovaa tuottamista sekä sen tavoitteita ja arviointia peruskoulun musiikinopetuksessa. Kartoitan sitä, mitä musiikin luovasta tuottamisesta linjataan nyt voimassa olevissa, vuoden 2014 perusopetuksen opetus-

suunnitelman perusteissa (POPS 2014). Teen myös lyhyen katsauksen siihen, miten luovan tuottamisen rooli on näkynyt aiemmissa peruskoulun opetussuunnitelmissa. Vaikka peruskoulun opetussuunnitelman perusteet (2014) määrittelevät säveltämisen keskeiseksi peruskoulun musiikkitunneilla tehtäväksi toiminnaksi (POPS 2014, 141, 263, 422), se ei kuitenkaan anna konkreettisia keinoja säveltämisen eri menetelmien opettamiseen. Esittelen työssäni säveltämisen, improvisaation ja luovien menetelmien käsitteitä ja pohdin luovien menetelmien käyttöä luokkahuoneympäristössä.

Tarkastelen myös musiikin luovan tuottamisen arvioinnin piirteitä ja siihen liittyvää problematiikkaa. Esimerkiksi Paanasen (2009) mukaan oppilaan subjektiivisesti merkityksellisen tuotoksen arviointi voi olla haastavaa ja opettajan tulee määrittää kriteerit luovan tuottamisen arvioinnille (Paananen 2009, 411). Yhtä lailla pohdin tutkielmassani musiikin luovan tuottamisen roolia osana osallistavaa kasvatusta. Osallisuus, kuulluksi tuleminen ja itseilmaisuus ovat tärkeitä aspekteja luovan tuottamisen menetelmissä sekä yleisesti musiikkikasvatuksessa. Osallisuus ja demokraattinen koulukulttuuri muodostavat peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014) arvopohjan, ja luova musiikin tuottaminen voi omalta osaltaan olla tukemassa näitä tavoitteita.

2 MUSIIKIN LUOVA TUOTTAMINEN

2.1 Luovuus ja musiikki

Musiikin luovasta tuottamisesta puhuttaessa on syytä määritellä, mitä luovuudella tarkoitetaan. Luovuus tuottaa aina jotain uutta ja erilaista, ja se on jokaisen ulottuvilla, mutta toisaalta sitä suorastaan edellytetään erityislahjakkuuden ylimmiltä tasoilta. Luovuutta on monenlaista, eikä se tarkoita vain synnynnäisesti lahjakkaiden ”nerojen” luovaa toimintaa, vaan yhtä lailla arkipäivän ongelmanratkaisua, kekseliäisyyttä ja neuvokkuutta. (Uusikylä & Piirto 1999, 6-7.) Luovuudella on eri tarkoituksia ja määritelmiä – luovan alan ammattilaiselle, kuten säveltäjälle, tuotoksen laatu on tärkeä, kun taas lapselle tärkeintä on luomisen ilo ja itseilmaisuus. Itsensä toteuttaminen lisää onnellisuutta ja hyvinvointia. Luovuutta on hankala, ellei mahdotonta mitata. Luovuutta mittaavia testejä on olemassa joko hyvin vähän tai ei lainkaan, ja niiden luotettavuus on sidoksissa siihen, miten me määrittelemme luovuuden. (Uusikylä 2012, 55-57.) Luovuus voidaan nähdä myös kyvyksi ajatella asioita uudesta, erilaisesta ja yllättävästäkin näkökulmasta (Robbins 2013, 133).

Malmelinin ja Poutasen (2017) mukaan luovuuden osatekijöinä pidetään uutuutta tai ainutlaatuisuutta sekä sopivuutta tai tarkoituksenmukaisuutta. Nämä tekijät korostuvat tietyssä asiayhteydessä, jolloin luovuus konkretisoituu joko hyödyllisyytenä tai vaikuttavuutena. (Malmelin & Poutanen 2017, 21.) Luovuuden määrittely on kuitenkin ollut ongelmallista, sillä luovuus ilmenee niin monin eri tavoin. Yhteistä eri luovuuskäsityksille on kuitenkin se, että luovalla ajattelulla tarkoitetaan omaperäistä ja ennakkoluulotonta kykyä ratkaista eteen tulevia ongelmia. Luova ongelmanratkaisu tähtää käytännöllisiin ratkaisuihin. (Hargreaves, Miell & MacDonald 2011, 3.)

Sternberg (1999) määrittelee luovuuden kyvyksi tuottaa jotakin uutta, omaperäistä ja tarkoituksenmukaista (Sternberg 1999, 3). Luovuus nähdään merkittäväksi osaksi

innovaatioiden kehittämisen prosessia, ja näin ollen luovuudella on myös jopa kansantaloutta elvyttäviä piirteitä (Malmelin & Poutanen 2017, 95). Saastamoisen (1990) mukaan musiikin perusulottuvuuksia ovat toistaminen ja luovuus. Luova ihminen sietää epävarmuutta, mitä esimerkiksi improvisaatioon ja säveltämiseen heittäytyminen vaatii. (Saastamoisen 1990, 27.) Koulukontekstissa tämä voisi tarkoittaa sitä, että säveltämistä voi tapahtua, kun luokassa on turvallinen ja luovuuteen rohkaiseva ilmapiiri.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen ensimmäinen kokonaisuus on Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), joka liittyy vahvasti innovatiivisuuteen ja luovaan tuottamiseen. Oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Heitä ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa niin ongelmanratkaisuun kuin uuden keksimiseenkin. Heitä kannustetaan myös tunnistamaan omat tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. (POPS 2014, 20–21.) Luostarinen ja Peltomaa (2016) ryhmittelevät L1-kokonaisuuden keskeiset sisällöt seuraavasti: kysymisen ja kyseenalaistamisen rohkeus, innostus, innovatiivisuus ja kekseliäisyys sekä tutkiva, analyyttinen ja moninäkökulmainen ajattelu. Erityisesti innovatiivisuuden ja kekseliäisyyden taidot ovat olennaisia luovassa työssä. Tutkijat painottavat, että uuden luomiselle innostumiselle ja kekseliäisyydelle pitää antaa aikaa ja tilaa. (Luostarinen & Peltomaa 2016, 56–58.) Vaikka luovat prosessit vaativat aikaa, ei luovuuteen voi kuitenkaan pakottaa. Pakottamalla luovuus menettää merkityksensä ja kääntyy helposti itseään vastaan. (Uusikylä & Piirto 1999, 7.)

2.2 Säveltäminen

Säveltäminen, improvisointi, sepittäminen ja musiikillinen keksintä ovat kaikki musiikillisen luovan tekemisen muotoja (Ojala & Väkevä 2013, 7). Esimerkiksi Jylhän (2009) mukaan musiikin oppikirjoissa musiikillinen keksintä jakautuu viiteen

pääteemaan: improvisointiin, säveltämiseen, sovittamiseen, luovaan musiikin kuunteluun ja muihin taidemuotoihin (Jylhä 2009, 20–33).

Säveltäminen ja improvisoiminen nivoutuvat tiivisti yhteen. Säveltäminen ja improvisointi voidaan ymmärtää kulttuurisen produktion muodoiksi eli luoviksi työtavoiksi, joissa pyritään luomaan jotain uutta aiemmin opitun pohjalta. Kulttuurinen reproduktio viittaa puolestaan tapaan, jossa pyritään omaksumaan aiemmin vakiintuneita kulttuurisia käytäntöjä. (Ojala & Väkevä 2013, 19.) Reproduktiivista työtapaa edustaa musiikintunneilla esimerkiksi musiikinkirjoista tuttujen kappaleiden laulaminen ja soittaminen. Produktiivisiin työtapoihin kuuluu olennaisena osana uuden opettelu ja omien rajojen etsintä. Niiden tuloksena syntyy luonnollisesti jotain uutta, mikä on heijastus luovan ihmisen aikaisemmista sisäänrakennetuista opituista malleista suhteutettuna luomishetken tarpeisiin ja haluihin synnyttää jotain uutta (Uusikylä & Piirto 1999, 24).

Mutta mitä itse säveltämisellä tarkoitetaan? Sanan perinteisessä merkityksessä säveltämisellä tarkoitetaan toimintaa, jossa säveltäjä luo musiikillisia teoksia, sävellyksiä. Säveltää-verbini mystiikkaa voi osaltaan lisätä sen eksklusiivisuus; muissa kielissä säveltämisestä käytetään sommitteluun tai komponointiin viittaavaa sanaa (vrt. englannin *compose* tai ranskan *composer*). (Wennäkoski 2011, 48.) Säveltämiseksi voi myös kutsua toimintaa, jossa tutkitaan musiikillisesti järjestettyyn ääneen liittyviä luovia mahdollisuuksia. Tällainen toiminta voi johtaa konkreettisen musiikkiteoksen syntyyn, mutta ei välttämättä. (Ojala & Väkevä 2013, 10–11.) Arkikielessä tätä toimintaa voisi kutsua myös jammailuksi.

Kulttuurisamme vallitsee mystifioitu käsitys säveltämisestä, minkä mukaan säveltää voivat vain harvat ja valitut, lahjakkaimmat ja luovimmat. Romanttisten säveltäjäkuvausten mukaisesti säveltäjää saatetaan pitää yliluonnollisena ja erityislahjakkaana ihmelapsena. (Partti & Ahola 2016, 10.) Myös Malmelinin ja Poutasen (2017) mukaan

käsitykset luovuudesta ovat perustuneet myyttisiin tai jopa hengellisiin oletuksiin. Siihen on voinut osaltaan vaikuttaa se, että historiallisesti niin sanotun jumalallisen luovuuden asemaa korosti se, että taideteosten inspiraationa ja aiheina oli kirkollinen tematiikka. (Malmelin & Poutanen 2017, 26.) Viimeaikaisen tutkimus on osoittanut, että tietyt geenireitit vaikuttavat musikaalisuuteen ja säveltäjäyyteen (ks. Oikkonen, Kuusi, Peltonen, Raijas, Ukkola-Vuoti, Karma, Onkamo ja Järvelä 2016), mutta siitä huolimatta säveltämistä, kuten mitä tahansa muutakin taitoa voidaan harjoitella ja oppia harjoittelemalla. Säveltäminen on monivaiheinen ja yksilökohtainen prosessi, ja säveltämistä prosessina on hankala tarkastella objektiivisesti, koska se tapahtuu jokaisen säveltäjän pään sisässä.

2.3 Improvisointi

Musiikillinen keksintä koostuu niin säveltämisestä kuin improvisoinnista, ja ne muistuttavatkin paljon toisiaan ja sisältävät samoja elementtejä. Improvisaatio on reaaliaikainen ja tilannesidonnainen prosessi, kun taas säveltäminen voi olla pitkäkestoinen ja monivaiheinen prosessi. Sävellettävää teosta voidaan muokata monta kertaa ajan saatossa, kun taas improvisaatiota ei voida muuttaa jälkikäteen. Musiikin mestarit -kirjasarjan opettajan oppaassa sävellyksen ja improvisoinnin ero on määritelty seuraavasti: ”sävellyks eroaa improvisoinnista siinä, että tuotos dokumentoidaan ja voidaan siis toistaa useita kertoja. Sävellyks on myös mietitympi” (Mali, Puhakka & Rantaruikka 2005, 36–37).

Erkki Huovinen (2010) määrittelee improvisaation seuraavasti: ”improvisaatio on musiikillisen äänen tuottamista käyttämällä saatavilla olevia musiikillisia keinoaroja kekseliäästi ja ilman aiempaa suunnitelmaa, tekijän itsensä uudeksi kokemalla tavalla”. Musiikillisilla keinoaroilla viitataan tässä tapauksessa tiettyihin tapoihin ja rajoituksiin, joiden varassa improvisaatio tapahtuu, kuten käytettävän soittimen asettamiin fyysisiin rajoituksiin tai improvisoijan valitsemiin raameihin

improvisoidessa. (Huovinen 2010, 408.) Improvisoimista itseään spesifimpi käsite on vapaa improvisointi. Lehtosen (2008) mukaan vapaa improvisointi tarkoittaa säveltämistä, jossa musiikki kumpuaa tunteesta ilman suunnitelmia tai sopimuksia. On tärkeä ymmärtää, että improvisaation vapaus on aina suhteellista ja että se heijastelee tyypillisesti improvisoijan kulttuurisia juuria. (Lehtonen 2008, 98.)

Merkillepantavaa Lehtosen (2008) määritelmässä on improvisoinnin rinnastaminen säveltämiseen. Myös Huovinen (2015) esittää ajatuksen, jossa improvisoivan muusikon työ on rinnastettu länsimaisen taidemusiikin säveltäjän työhön. Hän myös nimittää improvisoitua musiikkia soitattaessa tapahtuvaksi säveltämiseksi (Huovinen 2015, 45–46). Vastaavanlaisia näkemyksiä on esitetty myös aiemminkin. Improvisointia on luonnehdittu reaaliajassa tapahtuvaksi säveltämiseksi (Lortat-Jacob 1987, 68) ja improvisaatiota puolestaan nopeaksi ja spontaaniksi säveltämiseksi (Juntunen 2013, 35).

Sävelletty ja improvisoitu musiikki ovat alkaneet merkityksellisesti erkaantua toisistaan 1700-luvun loppupuolella, kun musiikin kirjallisia esitysohjeita alettiin laajamittaisesti kirjoittaa nuotintarkasti, jolloin musiikin esittäjälle ei ole jäänyt suurempaa tulkinnanvaraa esitettäviin kappaleisiin. Syntyi kahtiajako ”luovan” ja ”esittävän” säveltaiteen välille, ja tämä kahtiajako näkyy kulttuurissamme edelleen tänä päivänä. (Huovinen 2015, 49–50.)

Improvisointi on ollut keskeisessä asemassa populaarimusiikin eri muodoissa 1900-luvulta lähtien. Yksi jazzmusiikin tyypillisimmistä piirteistä on nimenomaan jatkuva improvisointi. Yhtä lailla rockmusiikissa on improvisoituja soolo-osuuksia, jota ei ole lähtökohtaisesti nuotinnettu. Populaarimusiikin tuottamisprosessi on myös perinteisesti tapahtunut kuulonvaraisesti, eikä nuotinkirjoituksella ole ollut yhtä merkittävää asemaa kuin klassisen musiikin piirissä. (King 2000, 27.) Vaikka koulumusiikki on aiemmin keskittynyt taidemusiikin käsittelemiseen ja termistöön,

on populaarimusiikin osuus opetuksessa voimistunut huomattavasti. Nykyään valtaosa koulun musiikintunneilla soitettavasta materiaalista on populaarimusiikkia, jonka perintöön ja kulttuuriin improvisointi liittyy läheisesti.

3 NÄKÖKULMIA MUSIIKIN LUOVAN TUOTTAMISEN PEDAGOGIIKKAAN

3.1 Musiikin luovan tuottamisen haasteita ja tavoitteita

Musiikin luova tuottaminen kouluissa -tutkimushanke selvitti musiikin luovan tuottamisen opetuksen toteutustapoja ja käytön laajuutta peruskoulussa. Sähköisellä kyselylomakkeella musiikkia opettavilta opettajilta kysyttiin esimerkiksi sitä, mitä työtapoja musiikintunneilla käytetään. Tutkimuksen mukaan laulaminen ja soittaminen olivat yleisimpiä työskentelymuotoja musiikintunneilla, sillä niitä harjoiteltiin miltei jokaisella oppitunnilla. Sen sijaan musiikin luovaan tuottamiseen painottuvat työtavat olivat vastaajien keskuudessa huomattavasti harvinaisempia. Miltei puolet vastanneista kertoi, että säveltämistä harjoiteltiin joko harvoin tai ei koskaan. (Partti 2016, 10–13.)

Musiikin reproduktiivisten työtapojen ylivoimainen edustus voi johtua muun muassa siitä, että säveltämisen pedagogiikkaa ei juurikaan opeteta itsenäisenä opintokokonaisuutena musiikin aineopettajan koulutusta tarjoavissa laitoksissa. Ainoastaan Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen opetussuunnitelma 2017–2020 sisältää kurssin Säveltämisen pedagogiikka, jolla käsitellään musiikin luomisen opetukseen liittyviä kysymyksiä ja käytänteitä (Jyväskylän yliopisto 2019). Taideyliopiston Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen opetussuunnitelman 2016–2017 osana on ollut kurssi *Johdatus digimusiikkouteen (säveltäminen, tuottaminen ja teknologia musiikkikasvatuksessa)*, mutta kurssi on sittemmin poistunut opetusohjelmasta (Taideyliopiston Sibelius-Akatemia 2016). Sibelius-Akatemian vuosien 2018–2019 opetussuunnitelmassa ei ole erillistä kurssia säveltämisen pedagogiikasta tai musiikin luovan tuottamisen menetelmistä (Taideyliopiston Sibelius-Akatemia 2018). Myöskään Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen opetusohjelmassa ei esiinny musiikin luovan tuottamisen aihepiiriin liittyviä kursseja (Oulun yliopisto 2018).

Musiikkiteknologia tarjoaa hyviä työkaluja musiikin luovaan tuottamiseen, ja valtaosa kouluissa tehdystä elektronisesta säveltämisestä tapahtuukin mobiililaitteilla, kuten iPadeilla. Se asettaa koulut keskenään jokseenkin epäyhdenvertaiseen asemaan, sillä sekä teknologisten laitteiden varustelussa että opettajien laitetuntemuksessa voi olla suuria eroja. Musiikkia opettavien opettajien täydennyskoulutuksen tulisikin tukea elektronisessa sävellyksessä tarvittavia taitoja.

Miten luovaa tuottamista voisi opettaa musiikintunnilla? Esimerkiksi Ahonen (2004, 170) ja Elliott (1995, 222) kritisoivat sitä, että musiikintuntien luova tuottaminen rajoittuu helposti erilaisten äänimaisemien luomiseen. Tällöin ei ole vaaraa, että joku soittaisi väärin. Säveltämisen opettelu vaatii kuitenkin musiikillisten perusyksiköiden kuten melodian, rytmin ja harmonian hahmottamista, mikä ei välttämättä korostu kuulokuvia tai äänimaisemia tehtäessä. Toisaalta voimme kysyä, että eikö kaikenlaiseen musiikilliseen ilmaisuun kannata silti rohkaista. Äänimaisemien teko voi olla matalan kynnyksen musiikillinen tuotos, jonka avulla voidaan tarkastella esimerkiksi sointiväriä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että alakoulun opetuksen tulee antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjata heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja (POPS 2014, 141, 263). Yläkoulun kohdalla opetuksen tavoitteisiin on lisätty sovittamisen aspekti: opetuksen tulee kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn (POPS 2014, 422). Oman musiikin tekeminen ja siihen kannustaminen nousevatkin opetussuunnitelmassa vahvasti esille.

3.2 Oppilaan oma luova tuottaminen osana osallistavaa kasvatusta

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2014 määrittelee osallisuuden tärkeäksi musiikinopetuksen ulottuvuudeksi. Niin ikään tärkeimpien opetustavoitteiden joukkoon on nostettu luova tuottaminen (ks. POPS 2014, 35, 78, 141). Osallisuudella tarkoitetaan käsitystä lapsesta aktiivisena toimijana. Osallisuus on kokemus, joka toteutuu, kun lapsi kokee kuuluvansa ryhmään. Olennaista on, että ryhmään kuulumisella on merkitystä ja että lapsi kokee voivansa vaikuttaa ryhmän toimintaan. (Gretschel 2002, 50.) Yhtä lailla musiikin luomisen kokemukset ja niihin liittyvät esiintymiset sitouttavat oppilaita sekä musiikin oppimiseen että koulunkäyntiin yleisesti (Gill & Rickard 2015, 66). Näin ollen osallisuuden ja luovan tuottamisen tavoitteiden välillä on selvä yhteys.

Osallisuudesta on alettu keskustella kasvatustieteen piirissä yhä enemmän 2000-luvulla, ja se näkyy vahvasti myös uusissa Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014). On merkillepantavaa, että juuri musiikin oppiaineen kohdalla osallisuus on nostettu omaksi kokonaisuudekseen opetuksen tavoitteiden joukossa. Osallisuus mainitaan opetuksen tavoitteeksi jo kahden ensimmäisen luokka-asteen kohdalla. Tällöin osallisuudella tarkoitetaan opetusta, ”joka ohjaa oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen”. (POPS 2014, 141.)

Vuosiluokilla 3–6 osallisuuden tavoitteena on ”rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään” (POPS 2014, 263), kun taas puolestaan vuosiluokilla 7–9 sen tavoitteena on ”kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä” (POPS 2014, 422). Osallisuuden aste oman kappaleen tekemisessä, laulamissa ja soittamisessa on varmasti korkeampi kuin valmiin materiaalin toistamisessa. Sen vuoksi osallisuus ja luova tuottaminen kietoutuvat vahvasti

toisiinsa – oman musiikillisen tuotoksen suunnittelu, toteuttaminen ja esittäminen yksin tai ryhmässä on erittäin aktivoiva ja oppilasta osallistava prosessi.

3.3 Musiikin luovan tuottamisen arviointi

Atjonen (2007) määrittelee arvioinnin olevan “kasvatuksen edellytysten, prosessien ja tulosten arvon tai ansion määrittämistä”. Arvioinnin avulla oppimisen tavoitteet ja niiden saavuttaminen tehdään näkyväksi. (Atjonen 2007, 19.) Arviointi on sekä opettajan että oppilaan itsensä väline, jonka avulla pyritään selvittämään, mitä kaikkea on opittu, mitkä ovat oppilaan vahvuudet ja mitkä taidot tarvitset vielä kertausta ja lisäharjoittelua (Luostarinen & Peltomaa 2016, 162).

Arviointi voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: diagnostiseen, formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin. Diagnostisella arvioinnilla tarkoitetaan oppilaan lähtötason selvittämistä esimerkiksi perinteisen lähtötasotestin muodossa. Formattiivinen arviointi tarkoittaa jatkuvaa arviointia, jossa opettaja ja oppilas itse havainnoivat työskentelyä ja taitojen karttumista. Summatiivinen arviointi tarkoittaa nimensä mukaisesti päättöarviointia esimerkiksi tietyn opintojakson jälkeen pidetyn kokeen muodossa. (Paananen 2009, 408–410.) Diagnostista arviointia voi käytännön työssä toteuttaa esimerkiksi oppilaiden musiikillista taustaa kartoittavalla kyselyllä tai taitotasoa mittaavalla lähtötasotestillä. Musiikin opetuksessa relevantein arvioinnin muoto lienee formattiivinen arviointi, jota annetaan opettajan ja vertaisten palautteen muodossa esimerkiksi yhteissoiton lomassa. Summatiivista arviointia taas edustavat esimerkiksi musiikin kokeet tai soittonäytöt.

Arvioinnin tulee olla eettistä ja oikeudenmukaista. Arvioinnin kriteerien tulee olla selkeitä, ja opettajan pitää kertoa arvioinnin kriteerit ja kohteet oppilailleen opetusjakson alussa, jotta palaute tuntuisi oppilaista motivoivalta. (Paananen 2009, 408.) Kun palautteenanto on säännöllistä, arvioinnista voi tulla oppilaille positiivisempi kokemus (Elliott 1995, 264).

Musiikin luovan tuottamisen arviointi näkyy peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa vaihtelevasti. Alkuopetuksen, vuosiluokkien 1-2, arviointikriteeristöissä painotetaan musiikillisten yhteistyötaitojen kehittymistä ja musiikin peruskäsitteiden hahmottamista. Musiikin luovaa tuottamista ei mainita arvioinnin yhteydessä. (POPS 2014, 143.) Vuosiluokkien 3-6 arvioinnin kohdalla luova tuottaminen on kuitenkin listattu arviointiperusteena ja kuudennen luokan päättöarvioinnissa arvosanan kahdeksan saamisen kriteereiksi on asetettu: "Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia (POPS 2014, 265)."

Yläkoulun arvioinnissa luova tuottaminen näkyy marginaalisesti vahvemmin kuin alakoulun kohdalla. Vuosiluokkien 7-9 arviointikriteeristöissä luova tuottaminen esiintyy sekä omana osa-alueenaan että osana oppimaan oppimista. Musiikin luova tuottaminen -sarakkeessa arvosanan kahdeksan osaamiskriteeriksi on listattu: "oppilas osaa käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisiä ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä." Oppimistaitojen osalta hyvän arvosanan saamiseksi on puolestaan asetettu: "oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin." (POPS 2014, 425.)

Paananen painottaa artikkelissaan musiikin luovan tuottamisen arvioinnin kohdistumista seuraaviin seikkoihin: minkä tyyppistä musiikillisen luovuuden osa- aluetta oppilaan ajattelu heijastaa, millaista sävellysstrategiaa oppilas käyttää ja mitä musiikillisiä rakenteita oppilaan tuotos sisältää. Olennaista on, että arviointi tukee oppilaan minäkäsitystä. (Paananen 2009, 407-411.)

4 MUSIIKIN LUOVA TUOTTAMINEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA

4.1 Katsaus aiempiin opetussuunnitelmiin

Tässä luvussa tarkastelen vanhoja peruskoulun opetussuunnitelmia ja sitä, miltä osin musiikin luova tuottaminen näkyy niissä. Tarkastelussani keskityn perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin vuodelta 2004, mikä on nykyistä opetussuunnitelmaa edeltänyt versio.

Musiikin luova tuottaminen on ollut osana opetussuunnitelmia peruskoulun alkuajoista lähtien. Jo vuoden 1970 peruskoulun opetussuunnitelmassa musiikillinen luovuus on listattu keskeiseksi tavoitteeksi sekä ala- että yläasteen opetuksessa. Vuosiluokilla 1–6 oppiaineeksi listataan vapaa ja kuvaileva liikunnallinen improvisointi sekä rytmisten ja melodisten aiheiden keksintä. (POPS 1970, 275–276.)

Vuoden 1985 peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden lähestymistapa musiikkiin on edeltäjäänsä abstraktimpi, huomattavasti teoreettisempi ja käsitepohjaisempi. Siinä musiikin keskeiseksi tavoitteeksi listataan oppilaiden luovan musiikillisen ilmaisun kehittäminen, mutta vuosiluokkakohtaisessa oppiaineluettelossa luovan tuottamisen sisällöt jäävät vähäisiksi. Ainoat luovaan tuottamiseen viittaavat maininnat ovat vuosiluokkien 1–2 kohdalla, jossa mainitaan omien äänisommitelmien tekeminen ja valinnaisen musiikin kohdalla, jossa musiikillista improvisointia korostetaan erikseen. (POPS 1985, 192, 274.)

Vuoden 1994 peruskoulun opetussuunnitelman perusteet lienevät konkreettisimmat musiikin luovan tuottamisen osalta. Musiikillinen keksintä on nostettu keskeiseksi toimintatavaksi sekä ala- että yläkoulun opetuksen lähtökohdissa. Siinä missä vuoden 1985 POPS oli musiikin osalta teoreettinen, vuoden 1994 POPS pyrkii viemään teoriaa käytäntöön musiikillisen ilmaisun kautta: ”Musiikin peruskäsitteiden, rytmin,

melodian, muodon ja harmonian, opettamisen yhteydessä kehitetään valmiuksia antaa omille musiikillisille ajatuksille muoto esimerkiksi sävelmien sepittämisen yhteydessä.” (POPS 1994, 97–98). Luova tuottaminen on nostettu myös osaksi päättöarvioinnin kriteeristöä. Arvosanan kahdeksan saamiseksi on määritelty, että ”oppilas osaa yksin tai ryhmässä keksiä ja toteuttaa jonkin musiikillisen idean tai teeman” (POPS 1994, 101).

Vuonna 2004 voimaan tullut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on seuraajaansa huomattavasti suppeampi mutta toisaalta myös konkreettisempi. Konkreettisuus tulee esiin esimerkiksi päättöarviointikriteereissä. Vuosien 2004 ja 2014 opetussuunnitelmien eroja havainnollistavat hyvin päättöarvioinnin kriteerit laulutaitojen osalta. POPS 2004 toteaa laulusta seuraavaa: ”oppilas osallistuu yhteislauluun ja osaa laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti” (POPS 2004, 234), kun taas POPS 2014 muotoilee päättöarvioinnin kriteerit edeltäjänsä väljemmin ja keskittyen ilmaisuun musiikillisten ominaisuuksien sijasta: ”oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta” (POPS 2014, 424). Niin kuin näistä otteista voidaan havaita, on uusi POPS 2014 keskittynyt enemmän opetuksen arvopohjaan kuin konkreettisiin musiikillisiin sisältöihin.

Vuoden 2004 peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa termi säveltäminen mainitaan vain kerran (POPS 2004, 234), kun taas vuoden 2014 POPSissa sävellyssaiheet termit esiintyvät peräti 17 kertaa. POPS 2014 ohjaa oppilaita säveltämisen pariin jo ensimmäisestä luokasta alkaen (POPS 2014, 141), kun taas POPS 2004 mainitsee vuosiluokkien 1–4 keskeisinä sisältöinä musiikillisen keksinnän, äänikerronnan, pienimuotoiset äänisommitelmat ja improvisoinnin keinot.

4.2 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Tässä luvussa tarkastelen, miten musiikin luova tuottaminen näkyy perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Nykyinen, vuonna 2016 voimaan astunut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on musiikin oppiaineen osalta edeltäjänsä abstraktimpi ja se sisältää enemmän musiikin luovaan tuottamiseen liittyviä ohjeita. Jokaisen vuositason (1-2, 3-6 ja 7-9) kohdalla musiikin tehtävää määriteltäessä luovan tuottamisen osalta toistuu sama virke: "Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen." (POPS 2014, 141, 263, 422). POPS siis selvästikin edellyttää, että säveltäminen ja muu luova tuottaminen ovat kiinteä osa musiikin opetusta.

Luovan tuottamisen piiriin luetaan niin erilaisten sävellysten, äänimaisemien kuin muunlaisten musiikillisten kokonaisuuksien ja ideoiden tuottaminen sekä improvisointi. Myös monitaiteelliset kokonaisuudet sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen musiikillisessa tuottamisessa mainitaan useamman kerran. (POPS 2014, 141-142, 263-264, 422-423.)

Vuosiluokilla 1-2 musiikin oppiaineen tehtävissä painotetaan oppilaiden luovan musiikillisen ajattelun edistämistä luomalla tilanteita, joissa oppilaat käyttävät mielikuvitustaan yksin tai yhdessä muiden kanssa. Vuosiluokkien 1-2 opetuksen tavoitteissa luova tuottaminen mainitaan omana otsikkonaan ja niissä ohjeistetaan toteuttamaan oppilaiden kanssa pienimuotoisia sävellyksiä ja rohkaisemaan oppilaita improvisointiin ja säveltämiseen esimerkiksi äänellisin, liikunnallisin ja kuvallisin keinoin. (POPS 2014, 141.) Kaiken kaikkiaan luova tuottaminen on vahvasti esillä musiikin alkuopetuksen tavoitteissa.

Vuosiluokkien 3-6 oppiaineen tehtävissä luovaa tuottamista ei korosteta sen enempää kuin vuosiluokilla 1-2. Luovaa tuottamista kuvataan suurpiirteisemmin ja oppiaineen

tehtävissä mainitaan ainoastaan musiikillisten ja monitaiteellisten kokonaisuuksien suunnittelemiseen rohkaiseminen, jota ei suoranaisesti pystytä rinnastamaan säveltämiseksi tai improvisoimiseksi. Sen sijaan vuosiluokkien 3–6 opetuksen tavoitteissa mainitaan suoraan rohkaiseminen improvisointiin sekä pienimuotoisten sävellysten tai monitaiteellisten kokonaisuuksien toteuttamiseen esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa apuna käyttäen (POPS 2014, 263). Vuosiluokkien 3–6 luova tuottaminen nojaa siis lievästi enemmän kohti teknologisia menetelmiä kuin vuosiluokilla 1–2, jossa luotettiin muihinkin menetelmiin kuin pelkkään teknologian käyttöön.

Vuosiluokkien 7–9 kohdalla musiikin luovassa tuottamisessa painotetaan monitaiteellisuuden merkitystä sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä tallennusvälineenä aiempaa enemmän. Oppiaineen tehtävissä mainitaan, että monipuolista luovaa tuottamista tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin, mikä on tulkittavissa ilmiölähtöiseksi opetuksiksi. Erona aiempiin vuosiluokkiin, vuosiluokille 7–9 on listattu kaksi erillistä luovan tuottamisen tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on oppilaan ohjaaminen improvisoimiseen, sovittamiseen, säveltämiseen ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Toinen tavoite puolestaan liittyy musiikkiteknologisiin tallennusvälineisiin, ja siinä oppilasta neuvotaan musiikin nauhoittamiseen osana luovaa ilmaisua. (POPS 2014, 422–423.)

Alakoulun ja yläkoulun välillä on havaittavissa selkeä kaari musiikin luovan tuottamisen menetelmien käytössä. Alakoulun vuosiluokilla puhutaan enemmän tilan antamisesta oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja luovaa tuottamista harjoitetaan monitaiteellisin keinoin, esimerkiksi liikunnallisilla ja kuvallisilla keinoin. Yläkoulun puolelle mentäessä musiikin teknologiset tallennuskeinot ovat listattuna omana menetelmänään eikä muita luovan tuottamisen toteutusmuotoja korosteta. Merkillepantavaa yläkoulun opetuksen tavoitteissa on myös se, että sovittaminen listataan

omaksi luovan tuottamisen muodokseen – alemmilla vuosiluokilla puhutaan pääasiassa vain säveltämisestä ja improvisoimisesta.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa luetellaan seitsemän eri laaja-alaisen osaamisen muotoa (POPS 2014, 20–24). Jokaisen vuosiluokan kohdalla musiikin opetuksen tavoitteet ovat liitetty johonkin seitsemästä laaja-alaisen osaamisen muodosta. Musiikin luova tuottaminen on liitetty seuraaviin laaja-alaisiin tavoitteisiin:

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1),
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2),
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) ja
Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6).

Merkille pantavaa on, että laaja-alaisen osaamisen tasot L1 (Ajattelu ja oppimaan oppiminen) ja L2 (Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu) ovat liitettyinä musiikin luovan tuottamisen opetukseen ainoastaan vuosiluokilla 3–6.

Tiivistettynä voidaan todeta, että musiikin luova tuottaminen näkyy peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (2014) jokaisella vuosiluokalla. Musiikin luovan tuottamisen menetelmiksi luetaan säveltäminen, improvisointi, äänimaisemien luominen, sovittaminen ja monitaiteelliset projektit. Musiikkiteknologian merkitys korostuu ylemmillä vuosiluokilla. Merkille pantavaa on, että eri vuosiluokilla on hyödynnetty lähes identtisiä virkkeitä kuvaamaan luovan tuottamisen roolia musiikin opetuksessa. Myöskään mitään täsmällisempiä ohjeita esimerkiksi säveltämisen pedagogiikan toteuttamiseen ei anneta peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden yleisen linjan mukaisesti. Luovan tuottaminen on selkeästi osa musiikin opetussuunnitelmaa, joten opettajien tulisi sisällyttää sitä opetukseensa.

5 POHDINTA

Kandidaatintutkielmassani pyrin kartoittamaan musiikin luovan tuottamisen asemaa koulun musiikin opetuksessa ja peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa. Tarkastelin aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta ja pohdin luovan tuottamisen merkitystä toisaalta osallisuuden ja toisaalta arvioinnin näkökulmasta. Musiikin luovan tuottaminen näkyy entistä vahvemmin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, mutta siitä huolimatta se on vaarassa jäädä sanahelinäksi. Suuri osa musiikin opettajista ei toteuta opetuksessaan musiikin luovan tuottamisen menetelmiä kuten sävellystä tai improvisaatiota (Partti 2016, 10–13). Musiikinopettajakoulutuslaitoksilla ja täydennyskoulutuksella on tässä kohti merkittävämpi vastuu viedä peruskoulun opetussuunnitelman perusteet täytäntöön. Säveltämisen tai improvisoimisen toteutukseen, saati niiden opettamiseen, ei ole yhtä ainoaa keinoa, mutta niiden käyttö musiikin opetuksessa vaatii rohkeutta ja heittäytymistä myös opettajalta. Niitä aloittaessa ei voida tietää, että millainen lopputulos odottaa.

Vaikka musiikin luova tuottaminen näkyy peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden sisällöissä ja tavoitteissa, jää sen rooli vähäiseksi arvioinnissa. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet eivät anna käytännön työkaluja tai ohjeistusta musiikin luovan tuottamisen arviointiin, ja erityisesti sen osalta arviointiohjeet tuntuvatkin suurpiirteisiltä. Siitä esimerkkinä peruskoulun päättöarvioinnin osaamisen kriteeri arvosanalle kahdeksan: ”Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin (POPS 2014, 425).” Ohjeistus kuulostaa suurpiirteiseltä ja epäselvältä – tarkemmin tarkasteltuna arvioinnin kriteeri on hyvin vaativa sekä oppilasta että opettajaa kohtaan. Oman säveltämisen tavoitteiden arviointi kuulostaa hyvinkin haasteelliselta tehtävältä ottaen huomioon, että peruskoulun opetussuunnitelman perusteet eivät anna siihen ohjeita eivätkä vinkkejä.

Luovan musiikin tuottamisen sisältöjen opettamisen aihepiiri pitää sisällään monia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Olisi kiinnostavaa tutkia, minkälaisiksi musiikinopettajat kokevat valmiutensa opettaa säveltämistä, improvisointia tai musiikin muuta tuottamista. Tarjoaako aineenopettajakoulutus tarpeeksi välineitä luovan tuottamisen opetukseen? Mielenkiintoista olisi selvittää myös sitä, millaisilla menetelmillä säveltämistä aktiivisesti opettavat musiikinopettajat toteuttavat luovan tuottamisen prosesseja sekä millä keinoin musiikin luovaa tuottamista voitaisiin opettaa nykyisille musiikinopettajille.

Yhtä lailla aihetta voisi tutkia oppilaiden kokemusten näkökulmasta. Oppilaiden kanssa voisi esimerkiksi toteuttaa tutkimusprojektin, jossa tehtäisiin esimerkiksi oma kappale. Olisi kiinnostavaa selvittää, miten oppilaat itse kokevat luovan tuottamisen merkityksen tai mielekkyyden. Peruskoulun ulkopuolella musiikin luovaa tuottamista käytetään hyödyksi muun muassa musiikkiterapiassa, jossa ryhmäimprovisaatio ja lauluntekeminen ovat keskeisiä toimintamuotoja (Grocke 2012, 242–243). Musiikki-terapeutisesta näkökulmasta tehty tutkimus voisikin selvittää luovan tuottamisen vaikutuksia esimerkiksi psyykkisesti oirelevien nuorten hyvinvointiin.

Musiikin luovaan tuottamiseen rohkaiseminen voisi omalta osaltaan varmistaa suomalaisen musiikkiperinteen jatkumisen ja jopa elvyttää suomalaisen musiikin hiipunutta vientiä ulkomaille. Suomi on pitkään tunnettu etenkin teknologisista innovaatioistaan – ehkä tulevien sukupolvien musiikillinen luova tuottaminen tapahtuu uudenslaisilla musiikkiteknologisilla alustoilla. Oli tuottamisen formaatti tai väline mikä tahansa, musiikin luomisen ilmapiirin tulisi olla kannustava ja heittäytymiseen rohkaiseva. Kuten Partti (2016) toteaa, oppilas voi musiikin luovan tuottamisen kautta rohkaistua musiikin omakohtaiseen tutkiskeluun ja löytää sitä kautta paikkansa kulttuurin uudistajana ja kehittäjänä (Partti 2016, 23).

Luovaa musiikin tuottamista tarkastelevaa tutkimusta tarvitaan lisää, jotta oppilaat pääsisivät kokonaisvaltaisemmin osallisiksi musiikin tekemisen ja soittamisen prosessiin. Esimerkiksi Muhonen (2016) toteaa, että mitä enemmän aiheesta tehdään tutkimusta, sitä paremmin tietoisuus luovan tuottamisen menetelmistä tavoittaa kentällä olevat opettajat (Muhonen 2016, 126). Itse tehty kappale jäänee varmasti mieleen ja tukee itseilmaisun ja osallisuuden tavoitteita. Uusikylän ja Piirron (1999, 49) sanoin: pääasia on, että luovuus antaa iloa ja sisältöä elämään.

LÄHTEET

- Ahonen, K. (2004). *Johdatus musiikin oppimiseen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Atjonen, P. (2007). *Hyvä, paha arviointi*. Helsinki: Tammi.
- Elliott, D. J. (1995). *Music Matters. A New Philosophy of Music Education*. New York: Oxford University Press.
- Gill, A. & Rickard, N. (2015). *Non-musical Benefits of School-based Music Education and Training*. Teoksessa N. S. Rickard, K. McFerran, *Lifelong Engagement with Music. Benefits for Mental Health and Well-Being*. New York: Nova Science Publishers, 57–72.
- Gretschel, A. (2002). *Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen*. Teoksessa Gretschel, A. (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 48–62.
- Grocke, D. (2012). *Music Creativity and Mental Illness*. Teoksessa N. S. Rickard, K. McFerran, *Lifelong Engagement with Music. Benefits for Mental Health and Well-Being*. New York: Nova Science Publishers, 239–251.
- Hargreaves, D., Miell, D. & MacDonald, R. (2011). *Musical imaginations: Multidisciplinary perspectives on creativity, performance, and perception*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Huovinen, E. (2010). *Musiikillisen improvisaation psykologia*. Teoksessa J. Louhivuori & S. Saarikallio (toim.) *Musiikkipsykologia*. Jyväskylä: Atena, 407–430.
- Huovinen, E. (toim.) (2015). *Musiikillinen improvisaatio: keskustelunavauksia soivan hetken kulttuureihin*. Turku: Turun yliopisto.
- Juntunen, M.-L. (2011). *Musiikki*. Teoksessa S. Laitinen, A. Hilmola & M.-L. Juntunen (toim.), *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. Vuosiluokalla. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1*. Helsinki: Opetushallitus, 36–95.
- Juntunen, M.-L. (2013). *Kuuntele, liiku, keksi ja kokeile – improvisointi ja säveltäminen musiikkiliikunnan kontekstissa*. Teoksessa J. Ojala & L. Väkevä (toim.) *Säveltäjäksi kasvoattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen*. Helsinki: Opetushallitus, 33–49.

- Jylhä, P. (2009). *Musiikillinen keksintä – oppikirja-analyysi musiikillisen keksinnän tehtävistä Musiikin mestarit 1–6 opettajankirjoissa*. Kasvatustieteen ja musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma.
- Jyväskylän yliopisto. (2019). *Musiikkikasvatuksen kandidaattiohjelma*. Haettu 6.2.2019 osoitteesta: <https://www.jyu.fi/ops/fi/hytk/musiikkikasvatuksen-kandidaattiohjelma/unit/15034>
- King, J. (2000). *Mitä Jazz on? Opas ymmärtämiseen ja kuuntelemiseen*. Helsinki: Like.
- Lehtonen, K. (2008). *Johdatus musiikkipsykoterapiaan*. *Psykoterapia*. 27(2), 97–113.
- Lortat-Jacob, B. (1987). *L'improvisation dans les musiques de tradition orale*. Pariisi: SELAF.
- Luostarinen, A. & Peltomaa, I.-M. (2016). *Reseptit OPSin käyttöön. Opettajan opas työssä onnistumiseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mali, M., Puhakka T., Rantaruikka T. & Sainomaa K. (2005). *Musiikin Mestarit 5–6, Opettajan kirja B*. Keuruu: Otava.
- Malmelin, N. & Poutanen, P. (2017). *Luovuuden idea: luovuus työelämässä, yhteisössä ja organisaatiossa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Muhonen, S. (2016). *Songcrafting practice: A teacher inquiry into the potential to support collaborative creation and creative agency within school music education*. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Oikkonen, J., Kuusi, T., Peltonen, P., Rajjas, P., Ukkola-Vuoti, L., Karma, K., Onkamo, P., Järvelä, I. (2016). *Creative Activities in Music – A Genome-Wide Linkage Analysis*. *Plos ONE*, 11(2), 1–21.
- Ojala, J. & Väkevä, L. (toim.) (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen*. Helsinki: Opetushallitus.
- Oulun yliopisto. (2018). *Musiikkikasvatuksen tutkinto-ohjelma OPS 2017*. Haettu 20.3.2019 osoitteesta <https://www oulu.fi/sites/default/files/content/Muko%20KK%202018-19.pdf>
- Paananen, P. (2009). *Näkökulmia arviointiin*. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) *Musiikkikasvatus: näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Jyväskylä: Suomen musiikkikasvatusseura – FiSME ry, 407–421.

- Partti, H. & Ahola, A. (2016). *Säveltäjyyden jäljillä: musiikintekijät tulevaisuuden koulussa*. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Sibelius-Akatemian julkaisuja 15.
- Partti, H. (2016). Muuttuva muusikkous koulun musiikinopetuksessa. *Musiikkikasvatus* 19(1), 8–28.
- POPS 1970 = Peruskoulun opetussuunnitelmakomitea. (1970). *Peruskoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö II*. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 274–288.
- POPS 1985 = Kouluhallitus. (1985). *Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1985*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- POPS 1994 = Opetushallitus. (1994). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 1994*. Helsinki: Opetushallitus.
- POPS 2004 = Opetushallitus. (2004). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004*. Helsinki: Opetushallitus.
- POPS 2014 = Opetushallitus. (2015). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Robbins, S. P. (2013). *Organizational behavior (15th edition, global edition)*. Boston: Pearson.
- Saastamoinen, I. (1990). *Keiteleen oudompi nuottikirja. Johdatus luovaan musiikinopetukseen*. Tampere: Tampereen yliopisto
- Sternberg, R. (1999). *Handbook of Creativity*. Cambridge: University Press.
- Taideyliopiston Sibelius-Akatemia (2016). *Tutkintovaatimukset*. Haettu 20.3.2019 osoitteesta <https://www.uniarts.fi/tutkintovaatimukset-sibelius-akatemia-musiikkikasvatus#4v35>
- Taideyliopiston Sibelius-Akatemia (2018). *Opintojaksokuvaukset*. Haettu 20.3.2019 osoitteesta <http://www.uniarts.fi/sites/default/files/Musiikkikasvatus1.pdf>
- Uusikylä, K. (2012). *Luovuus kuuluu kaikille*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Uusikylä, K. & Piirto J. (1999). *Luovuus. Taito löytää, rohkeus toteuttaa*. Juva: WSOY.
- Wennäkoski, L. (2011). *Patsaat*. *Rondo Classic*, 49(11), 48.